№ 10

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты:

на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь

выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.
Адрэс адміністрації і экспэдыції:
М. Стэфанская 23,

Цэна абвестак:

на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі—25 фэніг.; дробные абвесткі—па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці—60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 10 (206). Год III. Вільня, 1 лютага 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.

31 студня.

Заходні тэатр:

Баевая чыннасць аграніčвалась артылерыйскімі і мінными бітвамі ў розных часьцях фронту.

На Каляды і ў часі мес. студня варожые лятуны атакавалі ізноў аткрытые нямецкіе месты.

У адплату за гэта ў начы с 30 на 31. I. нямецкіе лятуны атакавалі Парыж і абсыпалі яго 14.000 кіл. бомб.

Італьянскі тэатр:

На заходні поўдзень ад Ас'яго італьянская атака адбіта агнём. Між Ас'яго і Брэнтай артылерыйская чыннасць была ажыўлена.

Число ўзятых аўстрыякамі палонных дайшло 15 афіцэраў і 660 салдатаў

БРЭСТ-ЛІТОЎСК. (В.Т.Б.). 30.I. Пад маршалкоўствам вялікага вэзыра, Талаат-Пашы, сягоньня адбылося агульнае заседаньне.

Троцкій заявіў, што два члены Украінскай народнай рэспублікі адгэтуль належаць да расейскай дэлегації. Украінскіе рады раб. і салд. па ўсей Украіне змагаюцца з украінскай радай і шмат дзе дайшлі пабеды. Донецкі басэйн, Кацерынаслаў і губэрні Харкоўская і Палтаўская — ў руках украінскіх рад рабочых і салд. Павага Кіеўскай рады ўсё болей паменшаецца. Гэтак мір, каторы будзе падпісан дэлегаціей украінскага сэкрэтарыату, ня можэ лічыцца мірам з Украінскай рэспублікай. Украінскіе рады раб. і салд. зусім згодлівы с пецярбурскім урадам. Гэтак устанаўліваецца фэдэрацыйны лад у Расейскай рэспубліцы. Калі п. Голубовіч ешчэ мае паўнамочча ад кіеўскага сэкрэтарыату, дык ён можэ далей прынімаць учасьце ў перэгаворах, але умова, падпісаная ім, можэ мець вагу толькі пасьля формальнага пацьверджэньня яе урадам расейскай рэспублікі.

Прэдстаўнік украінскай дэлегації у Брэст-Літоўску, п. Левіцкі, заявіў, што адказ на заяву Троцкага можэ быць дадзен толькі тады, як прыедзе сюды ўся украінская дэлегація.

Статс-сэкрэтар Кюльман ад імі саюзьнікаў прэдлажыў пачаць абмен думкамі аб заяве Троцкага толькі пасьля прыезду ўсей дэлегаціі украінскай рады.

Троцкій адказаў, што развязка пытаньня, каторая дэлегація мае права прамаўляць ад імі Украінскай рэспублікі, будзе залежаць ад ходу барацьбы між абедзьвымі організаціямі.

Граф Чэрнін прэдлажыў, не марнуючы часу, прыступіць да нарад у камісіі аб тэрыторыяльных пытаньнях.

ШТОКГОЛЬМ. Троцкій сказаў сваім прыяцелям, што яго тактыка у Брэст-Літоўску мае на мэці магчыма далей зацягіваць перэгаворы. Расейская дэлегація будзе вясьці пропаганду між насяленьнем цэнтральных дзержаў. Цэнтральные дзержавы тады сарвуць перэгаворы і народнае праклясьце падзе на іх. Іх народы за гэты час будуць даволі заагітованы, і гэта вызаве перэварот.

Увага. Пан Троцкій вельмі неасьцярожэн, публікуючы свае пляны. Раскрываючы свае карты, ён можэ дайсьці тэго, што у прыпадку неўдачы агульнае абурэньне звернецца проці яго самога.

ВЭРСАЛЬ. (Гавас). Клемансо, Льлёйд Джорж і Орляндо сабраліся на кофэрэнцію саюзнікаў, у каторай прынімаюць учасьце іх ваенные місіі.

ПЕЦЯРБУРГ (П.Т.А.). 20 казацкіх палкоў паўсталі проці Каледзіна і арэштавалі 19 членаў ваеннай організаціі.

ПЕЦЯРБУРГ (П.Т.А.). Фракція левых социал рэволюціонераў атрыла с Кіева вестку, што сэкрэтарыат украінскай рады выйшоў у адстаўку. Утворэн новы сэкрэтарыат с социал-рэволюцыонераў і большэвікоў. Делегаты украінскай рады у Брэст-Літоўску будуць заменены другімі.

БЭРЛІН. 31. I. Газэты апавешчаюць, што забастоўка ў Бэрліне паменшаецца.

Учора паабедзі шмат хто з баставаўшых перад абедам вярнуўся да работы.

ГААГА. Весткі аб забастоўцы ў Бэрліне вызвалі ў Лёндоне вялікую радасць. Былі выпушчэны экстрэные тэлеграмы з надпісамі: „Развал цэнтральных дзержаў“.

ВЭРСАЛЬ (Гавас). Клемансо, Льлёйд Джордж і Орляндо сабраліся на конфэрэнцію саюзьнікаў, у каторай прынімаюць учасьце іх ваенные місіі.

КОПЭНГАГА. Новы міністэрпрэзыдэнт, социал-дэмократ Маннэ, у Гэльсінгфорсе заявіў, што Фінляндзія маніцца жыць у згодзі з усімі сваімі сусецэямі, і ўнутрэные пляны будуць праведзены, ня гледзячы на пратэсты буржуяў, апор каторых будзе зломлен навіт аружнай сілай.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Нямецкіе падводные лодкі ізноў затапілі ў Сяродземным моры 19.000 тонн.

ЛОНДОН. (**Урадова**). У часі апошняга нямецкага налёту забіты 14 мужчын, 27 жанок і 16 дзяцей, ранены 93 мужчыны, 59 жанок і 17 дзяцей.

Мірные перэгаворы.

БРЭСТ-ЛІТОУСК (В.Т.Б.). 29.I. Учора прыехалі граф Чэрнін са сьвітай, Кюльман са сьвітай, вялікі вэзыр Талаат-Паша са сьвітай і часць боўгарскай дэлегації. Сягоньня раніцай прыехаў Троцкій. На просьбу расейцаў сягоньняшняе заседаньне палітычнай камісіі адложэно на заўтра.

ШТОКГОЛЬМ. Газэта Горкага «Новая Жизнь» пішэ, што ў Брэст паедуць дэлегаты ад Бэссарабіі, Туркестану, Донскай обласьці і Пэрсіі.

ПЕЦЯРБУРГ. Перад выездам у Брэст-Літоўск Троцкій здаў з'езду рад раб. і салд. у Пецярбурзі справу аб мірных перэгаворах. Троцкій сумлеваецца, каб удалося дайсьці угоды, бо цэнтральные дзержавы маюць капіталістычные мэты і нічым ня рожняцца ад Вільсона і Ллёйда Джорджа.

У Пецярбурзі лічаць магчымым, што перэгаворы будуць сарваны і што Троцкаму удасцца вызваць у цэнтральных дзержавах работніцкі рух супроць сваіх урадаў.

Газэта Максіма Горкага выгаварывае Троцкаму, што гэткую важную справу, як мір, ён звязывае са сваімі партыйнымі мэтамі.

„Беларусь за Познаншчыну“.

Нідаўна «Dziennik Polski» (у № 20 з 20. I. 1918) выкрыў дужа цікавы плян абмена Беларусі на Познаншчыну.

Плян гэты улажыў вядомы нямецкі нацыоналіст — праф. Рорбах, каторы да апошніх часаў быў вялікім прыяцелем палякоў, а цяпер запісаўся ў члены нямецка-літоўскага таварыства ў Бэрліне. Праф. Рорбах суліць Польшчы занятые немцамі Беларускіе землі за тое, каб палякі зракліся назаўсёды Познаншчыны,—значыць, тэй польскай зямлі, якая належыць цяпер да Нямецкай дзержавы.

Здаецца, што часьці польскіх палітыкаў, а ў тым ліку і кіраўніком новага польскага ураду гэты плян вельмі спадабаўся. Аб гэтым можна судзіць з друкаванага ўжо ў нас выступленьня ў Бэрліне польскага прэм'ер-міністра Кухажэўскага і начальніка палітычнага аддзелу, графа Роствароўскага. Цяпер жэ „Dziennik Polski“ ізноў вертаецца да справы захвату Беларускіх зямель, кажучы даслоўна:

«Без усходніх акраін Польская дзержава будзе пародіей гасударства, пазбаўленай усіх варункаў для жыцьця. Царство Польскае і Галічына маюць лішне многа насяленьня: больш 100 жыхароў на кв. кіл. (=1 кв. вярсту). У цяперашніх граніцах мы задохнемся; каб жыць і развівацца, мы павінны утварыць гасударственую звязь з рэдзей населёнымі абшарамі: мы будзем ім даваць уселякую рабочую сілу і вырабы нашай прамышленасьці; яны нам — сырые матэр'ялы і варштаты дзеля працы».

Шчыра і ясна! «Варштаты працы» ў нашым Краю, дзе прамышленае развіцьце—вельмі слабое, гэта—земля. І праўда тое, што ў нас народ жыве менш густа, чым у Польшчы. Але праўда і тое, што будучына нашага народу апіраецца якраз на тых запасах зямлі, аб каторых польская газэта гаворыць, як аб «варштатах» дзеля працы для лішку польскага насяленьня Польшчы.

Трэба адзначыць, што і ў польскім грамадзянстве ўжо чутны галасы проці надобных плянаў: сам «Dziennik Polski» жаліцца, што некаторые газэты, як напр. Кракаўская «Głos Narodu» «не разумеюць» карысьці абмена Познаншчыны на Беларусь. І мы думаем, што лепшая і цьвярозая часць польскага народу зусім зразумее і аднясецца спагадліва да становішча ў гэтай справе беларусаў, прынятых на Конфэрэнціі ў Вільні 25, 26 і 27 студня 1918 году такую рэзолюцію:

»Конфэрэнція пратэстуе проці дамаганьня палякоў прылучыць да Польшчы Беларускіе землі — або хаця-бы часць іх (Беласточчыну ці інш.) і проці ўселякіх іншых плянаў торгу Беларускай зямлёй, скуль-бы яны ні выходзілі. Конфэрэнція пераконана, што галеньне польскіх паноў і польскага ураду на Беларусь, каб паняволіць Беларускі народ і захапіць беларускую зямлю для польскай колонізації, будзе з агідай спаткано ўсім цывілізованым сьветам».

І. Мелешка.

Абвешчэньне незалежнасьці Беларусі.

У нямецкай сацыалістычнай газэці „Vorwärts“ сёлета 27 сьнежня надрукавана гэткая вестка:

«Бальшэвікі разагналі Беларускі Народны з'езд, каторы быў заняты сазывам свайго устаноўчага сэйму. Троцкі гэтак атказаў ген. Гофману на яго закід у Брэст-Літоўску аб разгоне.

«Беларускі Народны з'езд складаўся с прэдстаўнікаў беларускіх

землеўласьнікаў і хацеў захапіць у свае рукі тое, што належыць да беларускага народу. Калі з'езд меў перашкоды, дык гэта зрабілі салдаты, між каторымі былі вялікарусы, беларусы і малярусы (украінцы)».

Беларускі Нацыональны Камітэт протэстуе проціў гэткай заявы ў рэзалюцыі, каторая між іншым надрукавана у бэрнскай газэці «Bund».

«Расейская рэвалюція дала магчымасць усім нацыям Расеі, апіраючыся на праве аб самаазначэньні, без перашкод развівацца культурна і нацыональна. Беларускі народ, што дагэтуль стаяў на такім становішчы, каб у межах непадзельнай Расеі здабыць сабе лепшую палітычную будучыну, чэкаў цярпліва пакуль супакоеньне ў гасударстве не дасць магчымасьці і беларусам здабыць сабе належны ім правы. Аднак здарэньня цяперашняга часу прымушаюць нас зьмяніць нашые мэты. У атмасфэры агульнага розкладу гасударства усюды акраіны хочуць аддзяліцца. Цэнтральны расейскі ўрад у руках розных палітычных авантурыстаў проціў гэтага заўзята ходаецца. Мы баёмся, што гэтакіе адносіны могуць усе народы давесьці да загубы і што гэткае смутнае палажэньне і на беларускіе землі можэ зрабіць свой уплыў. Раздзеленая ваенным фронтам дэзарганізаная Беларусь можэ стацца полем цяжкай палітычнай барацьбы (ходаньня). Наш край, што дагэтуль быў прадметам крывавай спрэчкі між вялікарусамі і палякамі дамагаецца свайго права на волю і незалежнасць. Дзеля гэтага беларускі народ адкідае ўсіх няпрошэных апякуноў і абвешчае, што расейскі цэнтральны ўрад не мае права правіць нашым краем. Мы бяром організацію беларускага нацыональнага руху у свае рукі і абвешчаем Беларусь непадзельным незалежным краем. Наша незалежнасць ёсць неперэдаўненае права нашага самабытнага народу, каторае вялікарускі народ у часе царскай гаспадаркі адабраў у беларусаў. Цяпер мы жадаем будучыну нашага краю узяць у свае рукі».

Калі тая часць Беларусі здабудзе сабе незалежнасць, то мы можэм мець надзею, што яна пасьля прылучыцца да незалежнай Літоўска-Беларускай дзержавы.

У Вільні і ваколіцах.

× **Спэктакль для учасьнікаў Беларускай Конфэрэнціі.** Беларуская Конфэрэнція закончылася спэктаклем, уладжэным для гасьцей — учасьнікаў Конфэрэнціі — у салі Беларускага Клюбу.

Спэктакль пачаўся ігрой беларускіх дзяцей с прытулку «Золак». Малые «артысты» адыгралі п'еску у 1 акце — са сьпевамі і танцамі а пасьля выступіў дзіцячы хор, каторы прапеяў «А хто там ідзе» і некалькі народных песень. Першую часьць спэктаклю закончылі народные танцы на сцэне, выпаўненые дзяцьмі-ж.

Другая часьць вечара злажылася з 2-актовай п'есы п Ф. Олехновіча «Бутрым Няміра («Каменная труна») і жывога абраза.

Новы твор таленцнага беларускага аўтара і драматычнага артыста — гэта усцэнізованая легенда, каторая была з народных вуст перэказана ў «Гомане» ў літэратурнай форме п. В. Ластоўскім. Народ наш мае многа успамінаў аб тых даўных-даўных часах, калі селяне былі за нявольнікаў у сваіх паноў і цярпелі страшэнны здзек. Ня дзіва, штo ў памяці народнай захавалася памяць аб тым, хто с прысуду Божага за здзекаваньне над людзьмі ляжыць скамянеўшы ў каменнай труне: аб грозным, злым баярыне Бутрыме Няміры.

У першым акце бачым мы тое жыцьцё якое вядзе Бутрым Няміра, закаянны грэшнік: на страшэнные мукі і сьмерць шлець ён кожнага, хто чым колечы угнявіў лютага пана. Замучыўшы на сьмерць баярчыца Стаўру Рамашковіча с прычыны падазрэньня, што той любіўся з жонкай яго, давёўшы да сьмерці нешчасьлівую жонку сваю, красную паню Мару, Бутрым Няміра не знае ўжо ніякіх граніц у сваіх ліхадзействах. Але пралітая нявінна кроў пачынае такі непакоіць яго сумленьне: у яго доме з'яўляецца зданьне яго нябошчыцы жонкі. А пацехі ні ратунку ён ужо нідзе знайсьці ня можэ. На той час пустэльнік Ахрэм, сьвяты старэц, прачуў стан душы грэшніка і, прыйшоўшы да баярына, даў яму гэткую раду: ніхай распрадасьць усё сваё дабро, за грошы пабудуе сьвятыню, пакінуўшы сабе гэтулькі, сколькі трэба, каб купіць простую сасновую труну, — а як будуць сьвянціць сьвятыню, хай за аўтаром паставіць гэну труну, ляжэ ў яе і моліцца Богу аб зміласваньне.

Бутрым Няміра споўніў усё гэта. І вось у другім акце мы бачым яго лежучы у простай труне за аўтаром і каючыся у грэхах сваіх. Сцэна поўна настраеньня: здалёк чутны набожные песьні народу, і з імі зліваюцца модлы грэшніка. Ажно вось адно за адным пачынаюць з'яўляцца зданьня замучэных Няміраў людзей. Яны напамінаюць аб свaей крыўдзе, і горды Баярын корыцца перад імі і просіць даравaць віну. У канцы паказваюцца зданьня краснай пані Мары і баярчыца Рамашковіча. Але від іх ня будзіць жалю у грэшніка: любоўная зайздрасьць перeважывае усё, і на прызыў скарыцца ён адказывае пракляцьцямі. І зданьня самі клянуць яго, а ў той жэ момэнт чуцен страшэнны гром, і Няміра падае нежывы.

Трэба шчыра сказаць, што «Каменая труна» належыць да найлепшых твораў п. Олехновіча, каторы сам іграў глаўную роль — Бутрыма Няміры. Роль гэту ён правёў знаменіта: здаецца, што тут артыст знайшоў найбольш адпаведны дзеля яго тып. і затым то ўражэньне ад яго ігры было вельмі сільнае. Дый наагул п'еса прайшла вельмі добра: як агульная пастаноўка, так і ігра паадзінокіх артыстаў была старанная, і нішто не нарушыло гармонічнай цэласьці.

Вечар закончыўся жывым абразом укладу п. Олехновіча: Вызваленьне Беларусі.

× **Музыкальна-драматычны вечар** на карысьць касы помачы, ладжэны прафэсыональным саюзам работнікаў графічнага фаху, адбудзецца ў салі Работніцкага Клюбу (Вароньня 5) 2 лютага. Праграма рознародная і багатая. Цэна білетаў ад 30 ф. да 2 м. Пачатак а 6 г.

× **Лекціі аб нашым краю.** 29 і 31 студня ад 4 да 5 гадз. чыноўнік віленскага местовага ураду чытаў лекціі на тэму «Насяленьне і упраўленьне Об Ост».

× **Раскладка падаткаў.** Stadthauptmann апавешчае, што падатковые спісы аб раскладцы галоўшчыны, прамышленага падатку, падаткаў ад нерухомасьцей і з даходаў з апошніх можна бачыць у Падатковым аддзелі, Домініканская 2, ад 1 да 14 лютага. Апрыч таго кожын, на каго наложэн падатак, атрымае павестку. Просьбы аб паменьшэньне ці звальненьне ад падатку не даюць права на адклад платы.

× **Танны апал.** Stadthauptmann апавешчае, што на хлебовые карты выдавацімуць на кожную сям'ю па $2^1/_2$ куб. мэтра дроў па цане 26 м. за 1 куб. мэтр. Гэта ўжо пакінуло сьлед на цэнах дроў ў прызатных таргоўцаў, каторые паменшылі свае цэны на 6 м. за куб. мэтр.

× **Ахвяры.** На белурускае Т-во апекі над дзяцьмі «Золак» (Бэрнадынскі завул. 7) пастуліпі ахвяры.

ад п. Мірскаго — — М. 6 —
„ п. Ю. Купцевіча (з Немежа) — — „ 5 —
„ п. Тарасевіча — „ 2 —
„ п. N. N. — — „ 1 —
„ п. Томашэвіча — „ 1 —
„ п. Шыманскаго — „ 2 —
„ п. Краўзэ — — „ 1 —
„ п. Балінскага — „ 1 —
„ Цукерня Штрасся „ 1 —
„ п. N. N. — — „ 4 —

Усім вышэйпісаным асобам Урад Т-ва, ад імені апекаваных дзяцей, засылае сэрдэчную падзяку.

× **Кражы каней.** У суботу, 26. I., на Вялікай вуліцы перад домам № 41 у арэндара Владыслава Кочана укралі каня с санямі. Гэтаж здарылося на вуліцы Ожэшковай у той жэ дзень а 6 гадз. вечара: тут украдзен конь 2 гадоў. У начы на 29 с падворка дому № 12 на Крынічнай вуліцы украдзен руды каштан.

Што было і што павінна быць.

(Гл. „Гоман“ № 8).

III.

Кожная вайна прыносіць с сабой штось новае, робіць зьмены. Вайной важуцца лёсы народаў і важуцца не на год, не на два, а на цэлые сотні, а можэ і тысячы гадоў. І чым вялікшая вайна, тым вялікшые бываюць зьмены. Дзеля гэтага пасьля кожнай вялікай вайны творуцца новые гасударствы. Гэтак пасьля Турэцкіх войн утварыліся Болгарыя, Грэцыя, Сэрбія, Чорнагорыя і Румынія.

Такой вялікай вайны, як гэта, дагэтуль на сьвеце ня было. Дзеля гэтага пасьля гэтай вайны утворыцца многа новых гасударств. Гасударствы гэтые новые, як заўсёды, будуць і цяпер утварэны с тых народаў на зямлі каторых ішла, або ідзе гэта сусьветная вайна.

Траха с самага пачатку вайна была на беларускай зямлі і цяпер трэць ($^1/_3$) ўсходняга фронту праходзіць праз Беларусь. Беларусь цяпер разьдзелена на дзьве часьці, адна часць пад Нямеччынай, другая пад Расеей. Дзеля ўсяго гэтага цяпер пад час мірэньня ёсьць спрэчкі аб тым, як Беларусі жыць далей пасьля вайны. Ведама, што тое, якой Беларусь будзе пасьля вайны многа залежыць ад ваюючых гасударстваў. Але трэба ведаць, што цяпер па ўсім сьвеце ёсьць жаданьне, каб кожны народ меў сабе такое жыцьцё, якога ён сам сабе жадае, ці, як кажуць, ёсьць жаданьне права кожнага народу на саазначэньне. Праўда з жаданьнем на самаазначэньне не зусім будуць лічыцца розные гасударствы, але ўсёж такі жаданьне кожнага народу будзе мець вялікае значэньне на перэгаворах аб міру. Дзеля гэтага і нам беларусам трэба даць свой голас, каб доля наша пасьля вайны была такой, якой мы хочэм і якая нам патрэбна, а не такой, якую нам захочуць даць людзі чужые.

Дык чагож нам беларусам хацець?

Часам хто с паноў кажэ, што трэба прылучыцца да Польшчы, часам хто, што вярнуцца пад Расею. Іншые ізноў кажуць, што трэба нам мець разам з літвінамі сваё асобнае гасударства, такое, як даўней было. Ведама, трэба выбраць тое, пры каторым народу—селянам будзе жыць найлепей.

Дык разгледзім, калі народу будзе лепей жыцца. Пачнём з Расеі.

Цяпер вайна цяжка усім жывецца, а нам тут беларусам каля фронту яшчэ цяжэй, дык некаторые, спамінаючы жыцьцё пад Расеей перад вайной і спачатку вайны хацеліб, ізноў вярнуцца пад Расею. Дык разгледзім добра, як нам жылося ў Расеі і чаму так жылося, а не пачэй.

Расея вялікае гасударства. У ёй жыве многа народаў, каторых расейцы праз доўгі час заваевалі. Ня усім народам у Расеі аднолькова жывецца Расейцам жывецца лепей, усім жэ іншым не расейцам, горэй. У расейскіх губэрнях ўжо больш 50 г. як уведзено земства, гэта значыцца школамі, бальніцамі, аптэкамі, дарогамі і інш. сам народ загадывае, а на Каўказе і другіх месцох земства зусім не было. У Беларусі у губэрнях: Вітэбскай, Магілеўскай, Мінскай было з 12 г так званае «куртатае» земства, дзе народ меў мала правоў, а ўсё залежыло ад чыноўнікаў, што нашага краю зусім не знаюць і парадкаваць тут ня могуць. А ў 2-х беларускіх губэрнях Гродненскай і Віленскай земства зусім ня было. Дзеля гэтага у нас школы і бальніцы былі горшые як у Расеі.

Нашым адукаваным людзём у сябе дома, на Беларусі занятку цяжка было дастаць, за тое было лёгка дастаць далёка ад сваіх бацькоў, ад роднага краю, гдзесь у Маскве або у Сыбіры. За тое расейцам у нас жылося добра. Яны тут ня толькі з меншай навукай даставалі лепшые урады (службы, занят[к]і), але і будучы на тым самым урадзе, даставалі вялікшые пэнсіі. Так сама папом тутэйшым, беларускім плацілі меншую пэнсію, як папом маскоўцам (расейцам), што прыехалі да нас з Расеі. Гэта шкодзіла ня толькі людзём адукаваным, але і простым селянам бо і селяне вучуць сваіх дзяцей, і вучыліб яшчэ ахватней, каб іх дзеці навучыўшыся мелі лепшы занятак.

Уся земля Беларусі селянская, казённая, і панская аброблена мазалістымі рукамі нашага селяніна, змочэна яго потам і крывёй, дык калі гэту зямлю прадаюць, то яна павінна дастацца гэтаму селяніну, а не каму небудзь чужому.

Тымчасам іначэй было. У Расеі ёсьць *«Крестьянскій банкъ»*. Банк гэты скупліваў і прадаваў зямлю. У Расеі ён прадаваў расейскім селянам, але на Беларусі не прадаваў беларусам ні праваслаўным, ні каталіком (а калі часам і прадаваў, дык за натта дарагую цану), але выпісываў з Расеі старавераў і аддаваў ім беларускую зямлю за малую плату, яшчэ разлажыўшы яе на доўгі

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
28—29	— 1,0°	0,6°
29—30	+ 3,6°	0,4°
30—31	+ 1,0°	0°

З усяго Краю.

Курляндзкая выстаўка ў Бэрліне.

Як мы ўжо пісалі, ў Намеччыне знаходзіцца рухомая курляндзкая выстаўка. Яна цяпер паехала ў Бэрлін. Выстаўка складаецца з 10 аддзелаў.

БЕЛАСТОК. **Начальнік упраўленьня ф. Гэппэ, апавешчае, што назначэны на месяц люты спіс жыхароў адложэн на неазначоны час.**

ГРОДНЯ. На Біржы устроена саля дзеля агрэваньня. У ей даюць дарма гэрбату.

На пляцу быўшай фабрыкі кафель цяпер наладжэна вялікая фабрыка мармэляды. Тут 250 работнікаў выробляюць у дзень да 400 цэнтнэраў мармэляды, а ў сумежнай сушыльні сушыцца да 100 цэнтнэраў фруктаў і гародніны. Пры фабрыцэ ёсьць свая бондарская, стапярная і сьлесарная майстэрня.

ГРОДНЯ. Нідаўна на аднэй з акраін места з аднэй установы ўцяклі 40 пачтовых галубоў. С-паміж іх ні адзін не вярнуўся, бо жыхары дамоў, дзе яны паседалі, злавілі і парэзалі іх.

ГРОДНЯ. Міравы суд аштрафаваў каля 100 асоб, не хацеўшых памагаць чысьціць сьнег у часьці апошніх заносаў,на 6 — 50 марок. Назначаючы штраф, міравы суд пазываўся на прыклад Бэрліна, дзе чысткай вуліц занімаюцца нават тайныя райчые.

ОСТРЫНА, Васілішскага павету. Вавьніца Іосель Акшэль, засуджэны за машэнства на год у вастрог, уцёк з Беластоцкай турмы. Яго шукае акружны суд.

ЕУЧЭВОРЫ. У селяніна Альфонса Баневіча укралі са стайні каня 6 гадоў.

БАМУЗЛЫ. У селяніна Яна Мацішэўскага укралі 3-гадовага жэрабца, светлага каштана, з белымі заднімі нагамі.

РЫГА. Нямецка - пратэстанцкі камітэт жанок і дзеўчат звярнуўся да нямецкай імпэратрыцы аб помач землякам у Эстляндзіі і Ліфляндзіі, дзе яны церпяць ад большевіцкага тэрору. Пад просьбаў некалькі тысяч подпісаў.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ЦЮРЫХ. Соцыялістычная фракція распушчэнага расейскага установачага сэйму ў чысьле 435 дэпутатаў зрабіла гэткую заяву:

„Расеі патрэбен мір. Большэвікі не здалелі дайсьці яго. Яны толькі адкрылі ворагам фронт. Толькі установчы сэйм можэ дайсьці агульнага дэмократычнага міра. Мы прэдложым установачаму сэйму паслаць паўнамочнікаў для перэгавораў з усімі ваюючымі дзеля агульнага міра без зваеваных і пабедзіцеляў.

ШТОКГОЛЬМ. Аб заседаньнях конгрэсу раб. і салд. у Таўрыдзкім палацу наказываюць:

Сабралося 650 асоб, у тым ліку 520 большэвікоў і 100 соцыял-рэволюцыонераў. Конгрэсс напэўна падасьць голас за дыктатуру работнікаў.

Прэдстаўнікі ўсіх эстонскіх партый высказаліся за апавешчэньне незалежнай эстонскай рэспублікі каторая павінна пасладь сваіх дэпутатаў у Брэст. Гэнымі днямі адбудуцца выбары ў эстонскі установчы сэйм.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А). Урад разарваў усе дыплёматычные зносіны з Румыніей і высылае румынскае пасольства заграніцу праз Швэцію. Румынія накладае арэшт на золата румынскага ураду ў Маскве. Гэнэрал Шчэрбачов аб'явлен вынятым с пад права.

ШТОКГОЛЬМ. Пецярбурскіе газэты наказываюць, што румынскае войска заняло Унгэні і абязброіло большэвікоў. У ваколіцах Кішынёва — вострые бітвы. Пад Галяцам расейскіе войскі, ратуючыся ад румынаў, перайшлі да цэнтральных дзержаў.

ПЕЦЯРБУРГ. На вуліцах Галяцайдуць вострые бітвы між большэвікамі і румынамі. Французы, англічане і амэрыканцы злучыліся з румынамі і б'юцца проці большэвікоў.

Расейскі урад адмаўляецца ад далейшых перегавораў з украінскай радай. Мір і лад могуць на Украіне запанаваць толькі тады, калі ўласьць буржуазіі будзе зломлена. Украінскіе большэвікі пачалі мобілізацію.

У ваколіцах Мікілаўкі пачалася бітва між казакамі і большэвікамі. Украінцы занялі Коростэнь і Мікалаеў.

У Іркуцку большэвікі разбіты. Некалькі тысяч іх узяты ў палон.

Гэнэрал Бонч-Бруевіч тэлеграмай апавешчае, што расейскага фронту напраўдзі ўжо німа. На вярсту выпадае сярэднім лікам толькі 160 штыкоў. Прыказ ужо дыўно ніхто не споўняе. Салдаты пакідаюць фронт, нікога не пытаючыся, і назад не вертаюцца. Драцяные загарадзі зьнішчэны. Німа ніякай магчымасьці даць адпор ворагам. Ядыны ратунак для арміі — адыйсьці за прыродные граніцы.

ШТОКГОЛЬМ. (П.Т.А.). Крэменчуг і Путівль — у руках большэвікоў. У Александраўску мы абязброілі 14 казацкіх сотняў. Севастополь прызнае ўласьць рад рэб. і салд. Украінская рада выгнана адтуль. Татары разбіты пад Ялтай і акінуты да Тэодозіі. На Каўказі чэркесы паўсталі проці казакоў і выступілі на Владыкаўказ, Грозный і Верный.

АПАРАНДА. Утварылася Башкірская рэспубліка з губэрній Орэнбурскай, Пэрмскай, Самарскай і Уфімскай, У Уфе сазываецца установчы сэйм.

Вагзал у Гэльсінгфорсе — ў руках чырвонай гвардзіі, Забіты некалькі жалезнадарожнікаў.

Соцыял-рэволюцыонеры, члены распушчэнага установачага сэйму, выпусьцілі проклямацію, кажучы ў ей між іншым:

«Староцы патрэбен мір. Большэвікі не далі яго і не апраўдалі надзеі арміі. З гэтай прычыны трэба пасляць праўдзівых дэлегатаў, каб дайсьці напраўдзі дэмократычнага міра Армія павінна быць распушчэна.

БАЗЭЛЬ. Украінскіе войскі неўспадзеўкі напалі на большэвіцкіе войскі ў Кіеві і абязброілі іх.

Украінскае бюро апавешчае:

Украінская рада загадала дэмобілізацію на украінскім фронці. Працівяцца гэтаму большэвікі, каторые занялі Харкоў і Кацерынаслаў. Пад Бэрдычэвам ждуць вялікай баталіі між украіцамі і большэвікамі.

ШТОКГОЛЬМ. Соцыал-рэвалюцыонеры вядуць у войску вялікую агітацію проці большэвікоў, прынімаючы пад увагу неўдачу мірных перэгавораў і вызванае гэтым нездавольства арміі.

ВЕНА. З усходняга фронту наказываюць, што расейцы вядуць між сваімі ворагамі большэвіцкую агітацію і шыраць сваю літэратуру друкаваную, па нямецку, па вэнгерску, чэску, польску, сэрбску і т. д. Жырным шрыфтам надрукована праграма большэвікоў. Нямецкіх і вэнгерскіх салдатаў прызываюць ісьці за прыкладам расейскіх таварышаў.

ПЕЦЯРБУРГ. Японскае пасольства тлумачыло расейскаму ураду, чаму японскіе войскі занялі Владывасток. Чэрнь зрабіла цяжкіе шкоды японскім падданым; каб абаспечыць зварот шкод трэбало мець заверэньня.

У порці Владывастоку узнялася калатня між японскім войскам і чырвонай гвардзіей. Крыленко заявіў, што паходу японскіх войск будзе дадзен аружны адпор.

ПЕЦЯРБУРГ. За начальніка пецярбурскага ваеннага округа назначэн матрос Ерэмеев.

Пецярбург за апошніе два дні зусім ня меў хлеба. Узняліся дэмонстрацыі і разгромы крам.

БАЗЭЛЬ. Расейскі урад прыгатаваў дэкрэт, касуючы права спадчыны. Усё меньне памёршых ідзе

час. Прыпомніце, колькі у вашым павеце ёсць стараверскіх вёсак—гэта усе яны былі пасаджэны на тэй зямлі, што павінна да вас належыць.

Кожны гаспадар прадае тое, што у яго астаецца ад сваей патрэбы і купляе тое, чаго у яго не хапае.

Прадаюць і купляюць нашы гаспадары на кірмашы, на таргу, або проста у сябе дома. Але, тое што нашы людзі прадаюць вывозіцца далёка; так сама часта привозіцца здалёку тое што мы купляем. Калі там, у далёкіх краёх даражэй за наш тавар плацяць, дык за яго даражэй плацяць і на нашых таргох і кірмашох. Ведама, даражэй за тавар плацюць там, дзе гэтага тавару німа, або яго мала. Нашы гаспадары прадаюць збожжэ, лён і мяса, (сьвіня, авечкі, куры, гусі). Якраз гэтага самага тавару давалі у Расеі. Дзеля гэтага у Расеі мы можэм прадаваць толькі па нізкой цане.

Чым болей у якім краі фабрык, тым ляпей, бо на фабрыках можна знайсьці заробак. Апроч таго, чым болей прадаецца вырабаў краёвых, тым болей астаецца грошай у краі, значыцца край багацее.

Але фабрыкі могуць быць толькі тады калі ёсьць каму карысна прадаваць тавары. Каб ня ішоў наш тавар, збожжэ і мяса ў Расею, каб наш народ не багацеў, расейцы устанавілі так плату за перавоз па жалезных дарогах, што калі вязеш з заходу на на ўсход (з Беларусі ў Маскоўшчыну) то плаціш даражэй, а калі з усходу на заход (з Маскоўшчыны на Беларусь), то плаціш танней.

Можэ пытаецеся „Чамуж на Беларусі не прадавалі за граніцу? Гэтак траха заўсёды і робілі; прадавалі і куплялі тавар заграніцай. Але тут новая штука была: плата за перавоз праз граніцу. Трэба было плаціць вялікае мыта за перавоз праз граніцу, прадаючы і купляючы, дык карысць іэноў малая была.

Некаторые штучные пагноі (парашкі) ёсьць толькі ў Нямеччыне, але Расея налажыла на іх такое вялікае мыта, што ня было карысьці іх купляць. Усе машыны, у тэй лічбе і найбольш нам патрэбные гаспадарскіе, заграніцай найлепшые, але мыта на іх мала меней абходзіцца, як самі машыны.

Але можэ скажэце, што гэта ўсё было у царскай Расеі, а цяпер ня будзе. Дык ведайце, што не цару усе гэтые уціскі былі карысны, але усім расейцам, каторые іх устанавілі. І цяпер пасьля рэвалюцыі гэные уціскі не зьвяліся. Але ня будзем болей гаварыць аб Расеі, даволі гэтых прыкладаў, бо усіх тых крыўд, што зробіла для нас Расея, не пералічыш.

Цяпер паглядзём, якое жыцьцё беларусам магло быць пад Польшчай. Зусім пэўна, што палякі устанавілі-б тые самые крыўдные правы для Беларусі, як і расейцы. На службу беларусаў мала прымалі б, за усякую працу людзём с Польшчы даражэй плацілі-б, як тутэйшым і гэтым падобна. Толькі тая была-б розніца, што, напрыклад, за перавоз была б вялікшая плата, калі вязеш з усходу на заход, а не з заходу на ўсход, бо Беларусь былаб на усходзе польскага каралеўства. Але найстрашнейшае тое, што палякі хочуць прылучыць Беларусь да Польшчы, каб на беларускай зямлі садзіць каланістаў с польскаго каралеўства. Аб гэтым пішуць ў ва ўсіх польскіх газэтах. Не дарма яны так хочуць злучыцца с Беларусью.

Ужо калісь Беларусь была злучэна с Польшчай і беларусы дазналі вялікага зьдзеку ад палякоў. Каб была карысьць злучыцца с Польшчай, дык літвіны гэтага хацелі.

Паглядзём, ці ня будзе найлепей сваё асобнае беларускае гасударства, свая незалежнасць!

Маючы сваё гасударства, мы устанавілі б у ім законы, карысные для нашага краю. Законы выдаваўбы увесь беларускі народ праз сваіх выбраных дэпутатаў. Дзеля таго, што ў нас найбольш селян, дык і законы быліб выданы карысные селянам. Зямля былаб толькі для тутэйшага народу. Усе мейсцы, урады, службы займаліб не чужые, але тутэйшые людзі.

Мы ўжо відзелі, што кожны народ адны тавары прадае, а другіе купляе. Прадаючы і купляючы трэба тавары перавозіць з аднаго мейсца у другое, а найтанейшы перавоз морам. Дзеля гэтага мора надта патрэбна кожнаму народу, так патрэбна, што ніводзін народ ня можэ развівацца, ня можэ стаць багатым і шчасьлівым, калі не мае доступу да мора. Гэта ўжо прызнана усім сьветам. Дзеля таго, што кожны народ мае права жыць і быць шчаслівым, цяпер увесь сьвет прызнае, што кожны народ павінен мець доступ да мора.

Дзеля таго, што мы беларусы можым мець доступ да мора толькі злучыўшыся с літвінамі, дзеля таго што літвіны і беларусы маюць адно гаспадарскае і прамысловае жыцьцё і с прад веку беларусы жылі разам з літвінамі і станавілі калісь адно суцэльнае незалежнае княэьства, канечна патрэбна, каб беларусы і літвіны і цяпер утварылі разам адну незалежную дзержаву.

Пётра з Арленят.

ў рукі гасударства — да фундушаў грамадзкай апекі.

ГЭЛЬСІНГФОРС, (Гавас). Фінляндзкіе большэвікі с падмогай матросаў распусьцілі фінляндзкі сэнат, каторы пратэставаў проці большэвіцкіх войск, мешаўшыхся ў унутрэные справы Фінляндзіі. Прэзыдэнта сэнату арэштавалі. Саюз матросаў зажадаў, каб сэнат выдаў эружжэ грамадзкай міліціі і аддаў яго чырвонай гвардзіі.

С-паміж газэт выходзяць толькі органы чырвонай гвардзіі.

ШТОКГОЛЬМ (П.Т.А). У Фінляндзіі апавешчэна пролетарская рэволюція. Социалістычны камітэт выпусьціў заяву, што ўласць уся пераходзіць у рукі работнікаў. Аружжэ можэ насіць толькі «чырвоная гвардзія». Члены «белай гвардзіі» і салдаты арэштованы.

ШТОКГОЛЬМ. „Чырвоная гвардзія“ ў Фінляндзіі узмацована расейскімі салдатамі. Большэвікі занялі Гэльсінгфорс.

Цэнтральная рада будзе складацца с 35 членаў. У яе руках да-часу будзе ўсё упраўленьне Фінляндзіей

Заява шляхты Эстляндзіі і Ліфляндзіі.

Трое прэдстаўнікаў эстляндзкай і ліфляндзкай шляхты падалі прэдстаўніку Расеі у Штокгольме заяву, ў каторай між іншым гаворыцца:

„Законнае прэдстаўніство краю заяўляе, што Эстляндзія і Ліфляндзія — незалежны і могуць рабіць умову з другімі старонкамі. Чысьленые гвалты рэспубліканскага ураду Расеі прымушаюць прэднікаў краю звярнуцца заграніцу с просьбай аб зашчыту і забаспечэньне законнасьці. З гэтай прычыны шляхта Эстляндзіі і Ліфляндзіі пастанавіла прасіць аб помач Нямецкую дзержаву.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

29.І. Заходні тэатр:

Фронт нямецкага Насьледніка: Набапал дарогі С. Ілер — С. Супле адкінуты наступленьня французаў. Нашы пазыціі ля дарог с Сом-Піу і з Ріпон былі востра абстрэліваны, а пасьля сільная пяхота ворагаў у некалькіх мейсцох наступала на наш фронт. Яна адкінута часьцю агнём, часьцю штыкамі. Мы здабылі некалькі агнемётаў.

За апошніе два месяцы узяты цэнтральнымі дзержавамі 45.000 палонных, 243 гарматы, 1.000 кулемётаў, 65 мінамётаў. Згодне з апавешчэньнямі варожых глаўных кватэр ворагі за гэты самы час узялі 5.401 палонных, 11 гармат, 204 кулемёты, 8 мінамётаў.

Учора мы збілі 13 самалётаў і 1 прывязны лятучы шар. Лёндон і Шырнес абкіданы бамбамі.

Італьянскі тэатр.

На плоскагорыі Сямі Грамад узняліся вострые бітвы. Італьянцы атакавалі адрэзак на ўсходзі ад Ас'яго да Брэнты. Блізка скрозь яны былі адкінуты ўжо агнём. Монтэ ді Фальбэльля яны на момэнт захапілі ў свае рукі, але контратакаю былі адбіты. У ваколіцах Коль дэль Россо і між ярам Фрэнцэльля і Брэнтай штурмаваўшые ворагі адкінуты пасьля вострай бітвы. Узяты ў палон 10 афіцэраў і 350 салдатаў.

Нашы лятучые эскадры атакавалі ў начы з 26 на 27 студня Кастэль Фран дэ Трэвізо і Мэстрэ і скінулі на іх 21.000 кіл. бомб. Здалёк былі відаць вялікіе пажары.

30.І. Заходні тэатр:

У розных пунктах на фронці артылерыйская і мінамётная бітва.

Нашы лятуны зрабілі налёты на Англію і паўночнае узбярэжжэ Францыі, Лондон, Саўзэнд, Дюн-Кірхэн, Грэўлін і Кале абкіданы бомбамі. У бітвах на паветры мы збілі ўчора 8 варожых самалётаў і 2 прывязные лятучые шары.

Італьянскі тэатр.

На плоскагорыі Ас'яго італьянцы далей штурмавалі вялікімі сіламі. Пасьля упорных бітв Монтэ ді Фаль Бэльля і Коль дэль Россо асталіся ў варожых руках.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

За год падводнай вайны:

29 студня мінуў год неаграніченай падводнай вайны. За гэты час затоплено каля 9,6 мільёнаў тонн, або 27,2 мільёнаў кубічных мэтраў, або аб'ём 960 000 таварных вагонаў.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Нямецкіе падводные лодкі ізноў затапілі 18.000 тонн.

БЭРЛІН (В.ТБ.). У Сяродземным моры нямецкіе падводные лодкі ізноў затапілі 8 параходаў і 3 парусьнікі ёмкасьцю разам 30,000 тонн.

Аб усім па троху.

Аўстрыяцкае ваеннае упраўленьне ў Сэрбіі забараніло ужываць „кірыліцу“ і загадало ужываць толькі „лацініку“. Гэтак спорка між дзьвемя часьцямі сэрбскага народу: сэрбамі і хорватамі —прынамсі да-часу развязана ў мысль хорватаў.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей